

REMARKS ON MOSCHION'S ACCOUNT OF PROGRESS BY G. XANTHAKIS - KARAMANOS, THE CLASSICAL QUARTERLY, Volume XXXI, Number 2, 1981 pp 410-417, OXFORD UNIVERSITY PRESS.

Ἐν ἀπόσπασμα τοῦ Μοσχίωνος, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τοὺς τραγικοὺς ποιητὰς τῆς μετακλασσικῆς περιόδου τῆς τραγωδίας, ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ συγγραφεὺς παραθέτει τὸ ἀρχαῖον κείμενον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται, ἀπὸ 33 στίχους γραμμένους εἰς ἰαμβικὸν τρίμετρον. Ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ἀναλύει τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀποσπ., τὸ ὁποῖον περιγράφει τὰς ἀθλίας συνθήκας διαβίωσης τῶν πρωτογόνων καὶ τὰς μετέπειτα φάσεις τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως τῶν στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ, ἀναφέρει ἐν συντομίᾳ τὰς σχετικὰς περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ βίου παλαιότερας μαρτυρίας.

Ἡ συγγρ. γράφει, ὅτι ὁ Μοσχίων, ὅπως καὶ οἱ Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Δημόκριτος, Ἰσοκράτης, ὁ Ἰπποκράτειος Κῶδιξ κ.ἄ., ἀκολουθεῖ μίαν θεωρίαν περὶ τῆς πολιτιστικῆς προόδου τοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ὁποία εἶναι ἀντιθετος μὲ δύο προηγουμένας. Ἡ μία ἦτο τοῦ Ἡσιόδου κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ μυθικὸν Χρυσοῦν Γένος σταδιακῶς ἐκφυλίζεται. Ἡ ἄλλη ἦτο τοῦ Ἐμπεδοκλέους, ἢ ὁποία ἐδίδασκεν, ὅτι μετὰ τὸ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως εἰς τὴν ἀρχέγονον ἐποχὴν ὑπῆρχε τελεία ἀρμονία.

Πρῶτος, ὁ ὁποῖος περὶ τὰ μέσα τοῦ βου π.Χ. αἰῶνος ἐτόνισε τὴν βαθμιαίαν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου, ὑπῆρξεν ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς ἐξελίξεως καὶ προόδου εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκδηλώνεται σταδιακῶς μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἐνῶ οἱ Θεοὶ δὲν ἀπεκάλυψαν τίποτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἰδέα περὶ τῆς σταθερᾶς καὶ προοδευτικῆς ἐξελίξεως τῶν ἀνθρωπίνων δραστηριοτήτων ἦτο ἐν οὐσιῶδες γνῶρισμα τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως τοῦ 5ου καὶ τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ παράγοντες τῆς προόδου ἦσαν: Ἡ θεία Πρόνοια, ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια καὶ προσπάθεια, ἡ ἀνάγκη, ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐμπειρία.

Εἰς τὸ ἀπόσπ. αὐτὸ τοῦ Μοσχίωνος, ὅπως παρατηρεῖ ἡ συγγρ., ὑπάρχει ἐν μείγμα παραδοσιακῶν καὶ νέων ἀντιλήψεων περὶ τῆς προόδου. Εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ἐργασίας ἡ συγγρ. ἀναπτύσσει τοὺς ἀνωτέρω παράγοντας τῆς πολιτιστικῆς προόδου, ἀντλοῦσα εὐστοχα ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλλ. Γραμματεῖαν.

Τὰ γνωρίσματα τῆς μυθικῆς καὶ πρωτογόνου ἐποχῆς, ὅπως ὁ κτηνώδης τρόπος ζωῆς, ὁ καννιβαλισμός, ἡ βία, ἡ αἵματοχυσία, ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἰσχυροτέρου, τὸ ἄγονον τῆς γῆς, ἡ ἔλλειψις τοῦ Νόμου καὶ τῆς Δίκης κ.ἄ., μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν συνδρομὴν καὶ ἄλλων παραγόντων παρεχώρησαν τὴν θέσιν των εἰς τὰ πολιτισμένα ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ εἰς ἄλλα ὠφέλιμα ἔργα.

Ἰδιαιτέραν ἔμφασιν ἀποδίδει ὁ Μοσχίων εἰς τὸ ἔθιμον τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν, τὸ ὁποῖον, ὅπως καὶ ὁ Εὐριπίδης, θεωρεῖ ἕνα ἀπὸ τοὺς θεμελιώδεις κανόνας, εἰς τοὺς ὁποίους βασίζεται ὁ πολιτισμός. Τὴν ἐργασίαν τῆς συγγρ. χαρακτηρίζει σαφήνεια καὶ μέθοδος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδεῶν τῆς. Χρησιμοποιεῖ εὐχερῶς τὰς ἀρχαίας πηγὰς καὶ τὴν σύγχρονον βιβλιογραφίαν.

Νικ. Φρ. Ξυπνητὸς δ.Φ.